

Okullarda Nöbet Uygulaması Hakkında Öğretmen Görüşleri

Teachers' Opinions on the Implementation of Duty in Schools

Dilek ÖZTÜRK ÖZER Ahmet ÜSTÜN

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ABD., Amasya, Türkiye
Prof.Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Amasya, Türkiye

ÖZET

Okullarda eğitim öğretim sürecinin sorunsuz biçimde yaşanması ve okulda buldukları süreç boyunca öğrencilerin olası tehlikelerden korunması gerekmektedir. Bu sebeplerle nöbetçi öğretmen uygulaması yapılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, nöbet görevinin öğretmenler için ne ifade ettiğine, gerekli görülüp görülmediğine, nöbet esnasında ne tür sorunlar yaşandığına dair öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu 5 kadın ve 5 erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcılar en az 10 kıdem yılına sahiptir ve son 10 yıldır nöbetçi öğretmenlik görevleri bulunmaktadır. Bu çalışmada, veri toplama yöntemi olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı ise yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, nöbet görevinin öğretmenler için ne anlama geldiğine, öğretmenlerin nöbet görevinin gerekliliğine, nöbet esnasında yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine dair görüşlerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nöbetçi öğretmen, Güvenlik, Okul

ABSTRACT

The educational process in schools should be smooth and students should be protected from possible dangers during their stay in school. For these reasons, duty teacher practice is carried out. The aim of this study is to reveal the opinions of the teachers about what the duty means to the teachers, whether it is considered necessary or not, and what kind of problems are experienced during the duty. In this study, which was conducted with the qualitative research method, the phenomenology design was used. The study group consists of 5 female and 5 male teachers. Participants have at least 10 years of seniority and have been on duty teacher positions for the last 10 years. In this study, interview method was used as data collection method. The data collection tool is a semi-structured interview form. The data were analyzed by descriptive analysis method. As a result of the research, it has been reached what the duty means for the teachers, the necessity of the duty according to the teachers, the problems experienced on their duty days and the suggestions for solutions.

Keywords: Teacher on duty, Security, School

1. GİRİŞ

Demokrasinin yaygınlaşmasından önce eğitim, yalnızca varlıklı ya da toplumun üst sınıfında yer alan ailelerin çocuklarına sunduğu bir imtiyaz olarak görülmekteydi. Sanayi devrimiyle birlikte üretimin fabrikalarda yapılmaya başlaması daha fazla kişinin eğitime ihtiyaç duymasına sebep oldu. Ekonomik açıdan gelişmek isteyen devletler, vatandaşlarına eğitim vermek için kitlesel eğitimi zorunlu görmeye başladı. Eğitimin, bireylerin refah seviyesini artırdığını fark eden orta ve alt sınıflardaki insanlar, eğitime rağbet göstermeye başladı. Böylece devletler, eğitimi insanın temel haklarından birisi olarak kabul ederek vatandaşlarını kitlesel olarak eğitime yoluna girdi. Bu gelişmeler sonrasında, bireylerin eğitim aldıkları okullar yaygınlaştı.

Günümüzde çocuklar, günlerinin çoğunu okulda geçirmektedirler. Okulda buldukları süre boyunca onları olası tehlikelerden korumak, güvenliklerini sağlamak ve gerekli tedbirleri uygulamak okul yönetimi ve öğretmenlerin görevidir. 2014 yılında yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 43.maddesinde yer verildiği üzere öğretmenin, okuldaki ders dışı eğitim öğretim faaliyetlerine katılma görevi de bulunmaktadır (MEB, 2014). Öğrencilerin okulda buldukları süreci güvenli biçimde geçirmelerini amaçlayan nöbet görevi de bunlardan birisidir. Öğrencilerin okul içindeki hal ve davranışlarının gözlenerek ve denetlenerek kısıtlanması gereken durumlar yaşanabilir. Bu tür durumlarda disiplin ve güvenlik nöbetçi öğretmenlerce sağlanmaktadır (Gündoğdu vd., 2015).

Okullarda sağlıklı eğitim öğretim ortamı sağlamak için öğrencilerin ve diğer paydaşların kendilerini güvende hissedebileceği şartların varlığı zorunludur (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Okulun bulunduğu çevre, öğrenci mevcudu, velilerin eğitim seviyesi ve okulun fiziki yapısı gibi faktörler bir okulun güvenliğini etkileyen unsurlardır. Birçok okul müdürüne göre şiddet, saldırganlık, okul eşyalarına zarar verme, zorbalık, hırsızlık gibi olayların yaşanmadığı, bu tür durumlara karşı olası tedbirlerin önceden alındığı, okul idarecilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer çalışanların kendilerini güvende hissettikleri okullar güvenli okullardır (Karakütük vd., 2017).

Öğretmenin kontrol alanının dışında başıboş kalan öğrenciler, tenefüs ve öğle arasında koridorlarda, merdivenlerde, sınıflarda ve bahçede kontrolsüz kaldıklarında koşuşturmalar, zorbalık, kavga, çarpışma veya düşmeler söz konusu

olabilmektedir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Bu sebeple nöbet görevleri sırasında öğretmenler, öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okul bahçesi, okul koridorları, kantin ve varsa okulun diğer birimlerinde bulunmaktadır. Bu süreçte, nöbet alanlarında tehlike oluşturacak arıza ve aksaklıkları nöbetçi müdür yardımcısına bildirmek, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak, öğrencilerin ders aralarında güvenli zaman geçirmelerine yardımcı olmak, derslere zamanında girmelerini sağlamak gibi görevleri yerine getirirler.

Okullarda nöbet görevlerinin eğitimin yönetim kısmında bulunan ve yerine getirilmesi zorunlu bir görev olduğunu belirten Günay ve Özbilen (2014) nöbetçi öğretmen uygulamasının, öğrencilerin okulda buldukları süreçte güvende olmaları ve kişisel ihtiyaçları için onlara yardımcı olabilmek amacıyla ve bunların sonucunda eğitim öğretimin verimli biçimde devamını sağlayabilmek için var olan yasal bir düzenleme olduğunu vurgulamaktadır.

Çocuğun okuldaki güvenliğini sağlamak için yapılan ve nöbetçi öğretmenlik olarak tanımlanan bu tür uygulamaya benzer uygulamalar yurtdışında da görülmektedir. İngiltere’de öğle arası ve ders aralarında denetimden sorumlu yardımcı personeller mevcuttur (Blatchford & Sumpner, 1998; Akt. Kırıl ve Karaman Kepenekçi, 2018). Amerika’da ise 1960’lardan itibaren kütüphane, öğretmen ve danışman yardımcıları gibi okulun çeşitli kısımlarında görevlendirilen yardımcı personellerin bulunduğu görülmektedir (Dady, 1968; Akt.Kırıl ve Karaman Kepenekçi, 2018).

MEB. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre okulun fiziksel durumundan ya da çevresinden kaynaklanan olumsuz şartların, öğrencilere ve okul personeline zarar vermesini engellemek için koruyucu tedbirler almak okul yöneticilerinin görevleri arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerin okul kurallarına uygun davranmasını sağlamakla görevli personelin çalışmaları da okul yöneticilerinin görevleri arasındadır (Ayyıldız ve Akın, 2016).

2013 yılında yayımlanan MEB. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ndeki 80. ve 91.maddeler ile 2014 yılında yayımlanan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’ndeki 44.maddede öğretmen ve müdür yardımcılarının okul nöbetlerine dair esaslara yer verilmektedir. Her iki Yönetmelik’de de müdür yardımcılarının nöbet görevleri, öğrencileri ve nöbetçi öğretmenleri gözlemek, gerekli raporları tutmak ve varsa sorunları müdür başyardımcısına iletmek olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin nöbet görevlerinde ise, ders başlamadan 30 dakika önce ve bittikten 30 dakika sonra nöbet yerlerinde bulunmaları, o gün herhangi bir mazeretle okula gelemeyen öğretmenlerin sınıfları ve öğrencileri ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmaları dair esaslar bulunmaktadır. Ayrıca, ihtiyaç olmaması ve başvuru durumunda 20 yılını tamamlamış kadın öğretmenler ile 25 yılını tamamlamış erkek öğretmenlerin nöbet görevinden muaf tutulabileceği de hükümler arasındadır.

Öğretmenler ve müdür yardımcıları, tenffüslerde ve öğle arasında icra ettikleri nöbet görevi için ek ders ücreti almaktadırlar. Öğretmen ve müdür yardımlarına, Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin 3. Dönem Toplu Sözleşmesi’nin ikinci bölüm 22.maddesinde yer verilmiş olduğu üzere 2016 yılında haftada iki, 2017 yılında haftada üç saat olacak biçimde ek ders ücreti ödenmesi hükmü yer almaktadır (Resmî Gazete, 2015).

Öğrenci, öğretmen, idareci, sosyal öğrenme ortamı, örtük program gibi pek çok değişkenle birlikte incelenmesi gereken önemli bir uygulama olan nöbetçi öğretmenlik kavramı okullarda eğitim öğretim sürecini etkileyen ve araştırılmaya değer bir kavramdır (Gündoğdu vd., 2015). Günlük yaşantılarının çoğunu okulda geçiren çocukların güvende olması, eğitim öğretim sürecini sağlıklı ve verimli geçirmeleri, okulda yaşanması muhtemel disiplin ve güvenlik sorunlarına dair tedbirler almak için uygulanmakta olan nöbetçi öğretmenlik ve nöbetçi idareci uygulaması hakkında öğretmen görüşlerini almak amacıyla yapılan bu çalışmada şu soruların yanıtları aranmaktadır:

- ✓ Okul nöbeti öğretmenler için ne ifade etmektedir?
- ✓ Öğretmenler, okulda nöbet uygulamasını gerekli görmekte midir? Neden?
- ✓ Okul nöbetleri öğretmenlerin görevi mi olmalıdır?
- ✓ Okul nöbetleri esnasında ne tür sorunlar yaşanmaktadır?

2. YÖNTEM

Okul nöbetleri hakkındaki öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma fenomenoloji deseninde yapılmış nitel bir araştırmadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 10 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama tekniği olarak mülakat tekniği; veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Öğretmenlerin okul nöbeti görevini icra ederken yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini, nöbetçi öğretmenlik uygulaması hakkındaki görüşlerini, bu görevin onlar için ne anlam ifade ettiğini, bu görevi gerekli bulup bulmadıklarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemleriyle bireyler için önemli olan şeyler, araştırma konusu hakkında sahip oldukları bilgi, duygu ve düşünceler

ortaya koyularak bireylerin yaşadıklarına yükledikleri anlamlar kişisel olarak ifade edilmektedir (Patton, 2002/2018). Nitel araştırmalarda, araştırmanın konusu ile ilgili gerçekçi ve betimsel bir paylaşımda bulunmak hedeflenmektedir. Bu nedenle, elde edilen verilerin araştırma konusuyla ilgili ayrıntılı ve derinlemesine bilgi içermesi elzemdir. Çünkü, verilerin ayrıntıları içeren şekilde paylaşılması araştırma sonunda ulaşılan sonuçların geçerliği ve güvenilirliğinde mühim bir etken olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden birisi olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılarak yapılmıştır. Olgu bilim deseni, kişilerin araştırma konusu ile ilgili tecrübe ve problemlerindeki ortak sorunlara odaklanmaktadır. Fenomenoloji deseni ile bireylerin tecrübe ettikleri durumların yapısı, olguların doğasını ve önemini ortaya koymak için tanımlanmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin subjektif olarak paylaştıkları deneyimleri araştırmacı tarafından tarafsız şekilde sunulmaktadır (Şata, 2020). Fenomenoloji deseni, bireylerin farkında oldukları halde derinlemesine ve detaylı anlayışa sahip olmadıkları olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırma, öğretmenlerin okul nöbetleri sırasında yaşadıkları sorunları, bu sorunlara dair çözüm önerilerini, nöbetçi öğretmenlik uygulaması ile ilgili duygu ve düşüncelerini ortaya koyan fenomenolojik bir çalışmadır.

2.2. Çalışma Grubu

Olgu bilim araştırmalarında, araştırma konusu ile ilgili yaşadıklarını paylaşabilen, fikirlerini ve hislerini dışarı aktarabilen birey ve gruplar faydalanılan bilgi kaynağını oluşturmaktadırlar. Araştırmanın örneklem grubu, bu bireylerden meydana gelmektedir. Örneklem seçiminde mühim olan araştırma konusuyla ilgili ayrıntılı ve derinlemesine bilgiyi sunabilecek birey veya grupların seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2021). Bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde, araştırmacı tarafından belirlenen ya da ölçüt listesi kullanılarak belirlenen ölçütleri karşılayan her durumun vurgulanması gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmanın çalışma grubu, 5 kadın ve 5 erkek olmak üzere toplam 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar, en az 10 kıdem yılına sahip olma ve son 10 yıldır nöbet görevinden muaf olmama ölçütlerine göre belirlenmiştir. Böylece, katılımcıların araştırma konusuna dair tecrübe ettikleri duygu, düşünce ve fikirleri derinlemesine ve detaylı biçimde aktarmaları beklenmektedir. Katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Tablosu

Kod	Cinsiyet	Yaş	Kıdem Yılı	Unvan	Nöbet Muafiyeti
K1	Kadın	46-55	20-30	Öğretmen	Hayır
K2	Kadın	36-45	20-30	Öğretmen	Hayır
K3	Kadın	36-45	10-19	Öğretmen	Hayır
K4	Kadın	46-55	20-30	Öğretmen	Hayır
K5	Kadın	36-45	10-19	Öğretmen	Hayır
K6	Erkek	36-45	10-19	Öğretmen	Hayır
K7	Erkek	56-65	20-30	Öğretmen	Hayır
K8	Erkek	36-45	10-19	Öğretmen	Hayır
K9	Erkek	36-45	10-19	Öğretmen	Hayır
K10	Erkek	46-55	20-30	Öğretmen	Hayır

Tabloda sunulduğu üzere 5 erkek, 5 kadın olmak suretiyle toplam 10 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların tamamı son 10 yıldır nöbet muafiyeti olmayan öğretmenlerdir. Katılımcıların 5'i 10-19 yıl kıdem aralığında yer alırken 5 tanesinin kıdem aralığı 20-30 yıldır. Çalışma grubunda, 36-45 yaş aralığında 6 katılımcı, 46-55 yaş aralığında 3 katılımcı ve 56-65 yaş aralığında 1 katılımcı bulunmaktadır.

Araştırma raporunda katılımcıların kimliklerini açığa çıkaracak herhangi bir veri paylaşılmamış ve katılımcılar K1, K2, K3, vb. şekilde kodlanmışlardır. Katılımcı ifadelerinden bazılarını, alıntılar biçiminde destekleyici kanıtlar olarak bulgular kısmında yer verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğretmenlerin okul nöbeti tutarken tecrübe ettikleri sorunları ve bu sorunlara dair çözüm önerilerini, nöbetçi öğretmenlik uygulaması hakkındaki görüşlerini, bu görevin onlar için ne anlama geldiğini, bu görevi gerekli bulup bulmadıklarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada veriler, görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Nitel veriler, yazılı dokümanlar, doğrudan gözlem ve derinlemesine, açık uçlu görüşme olmak üzere birbirinden farklı üç veri toplama şeklinde elde edilebilirler. Görüşmeler, kişilerin deneyimlerinin, bilgi, duygu ve düşüncelerinin doğrudan alıntılarla paylaşılmasına imkân verirler (Patton, 2002/2018). Görüşme, araştırma konusu ile ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşmayı sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk ve vd., 2021). Nitelikli bir görüşmede, bireyler birbirlerini önyargısız ve dikkatle dinler. Bu sebeple, görüşme yönteminde günlük iletişim sürecinde ortaya çıkan hatalara yer yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Veri toplama aracı ise yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Çepni'ye (2012) göre yarı yapılandırılmış mülakat formu araştırmacının önceden belirlediği sorulardan oluşur ancak mülakat sırasında soru ekleme veya eksiltme yapılabilir, soruların sıralaması görüşmenin akışına göre değiştirilebilir.

Araştırmacılar, katılımcılarla belirlenen gün ve saatte buluşmuştur. Bu çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri an görüşmeyi sona erdirebilecekleri katılımcılara bildirildi. Katılımcıların yapacağı paylaşımların akademik çalışmalar için kullanılacağı ve kimlik bilgilerinin gizli kalacağı belirtildi. Görüşme sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve görüşmenin akışına uygun olarak ek sorular katılımcılara soruldu. Araştırmacılar, katılımcı cevaplarını onların ifadeleriyle yazdı. Görüşme sonunda katılımcıların cevapları kendilerine okundu ve istenilen değişiklikler yapıldıktan sonra katılımcılar tarafından teyit edildi. Her görüşme ortalama 15-20 dakika sürdü.

Katılımcıların cevapları betimsel analiz yöntemi ile analiz edildi. Betimsel analiz yönteminde tematik çerçeveler oluşturulur ve veriler temalara göre işlenir. Bulgular çerçeveye göre tanımlanarak yorumlanır. Betimsel analizin amacı, elde edilen bulguların düzenli ve yorumlanmış şekilde paylaşılmasıdır. Veriler, sistematik ve açıkça betimlenerek neden sonuç ilişkisi ortaya konarak betimlenir. Sonuçlar sunulurken katılımcı cevaplarından yapılan doğrudan alıntılarla desteklenirler (Çepni, 2012).

3. BULGULAR

3.1. Nöbet Görevinin Katılımcılar İçin Anlamına Dair Bulgular

Araştırma sürecinde, katılımcılara “Okul nöbetleri sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltildiğinde verilen cevaplara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2. Okul Nöbetinin Öğretmenler İçin Anlamı

Tema	<i>f</i>	%
Yorgunluk	8	80
Güvenlik	6	60
Stres	6	60
İş yükü	4	40
Boş Derslerin Doldurulması	1	10

Katılımcılara göre okul nöbeti; güvenlik, stres, yorgunluk, iş yükü ve boş derslerin doldurulması anlamına gelmektedir. Katılımcıların %80'ine göre nöbet yorgunluk olarak tanımlanırken %60'ı nöbeti güvenlik ve stres olarak anlamlandırmaktadır. Katılımcıların %40'ı için nöbet ekstra iş yükü olarak görülmektedir. Katılımcılar bu düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

K1 “Nöbet günlerimde huzursuz ve heyecanlı oluyorum. Korkuyorum. Daha fazla sorumluluk hissediyorum.”

K2 “Nöbet deyince aklıma gelmeyen öğretmenlerin derslerinin doldurulması geliyor.”

K3 “Okul nöbeti demek, ders arasında dinlenebileceğim 10 dakikanın benden alınması demek.”

K10 “Bir nevi bekçilik gibi bir şey yaptığımız şey.”

3.2. Okul Nöbetinin Gerekliliğine Dair Katılımcı Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcıların “Okul nöbetini gerekli görüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 3. Okul Nöbetinin Gerekliliğine Dair Katılımcı Görüşleri

Tema	<i>f</i>	%
Gerekli	10	100
Gereksiz	0	0

Katılımcıların tamamı, okul nöbetlerinin gerekli olduğunu düşmektedirler. Bu fikirlerini ve sebeplerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

K2 “Teneffüslerde kavga ve şiddeti önlemek için, çocukların güvenliği için gerekli.”

K7 “Nöbet uygulaması gerekli bir uygulama özellikle meslek liselerinde. Güvenlik açısından.”

K9 “Çocuklar ergenlik döneminde oldukları için başıboş kalmaları güvenli olmaz.”

K10 “Okulda düzen ve disiplin için nöbet gereklidir.”

3.3. Okul Nöbetinin Öğretmenlerin Görevi Olması Hakkındaki Katılımcı Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcılara, okul nöbetinin öğretmenlerin görevi olup olması konusunda fikirleri sorulduğunda alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4. Okul Nöbetinin Öğretmenlerin Görevi Olması Hakkındaki Katılımcı Görüşleri

Tema	<i>f</i>	%
Evet	2	20
Hayır	8	80

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların %80'i nöbet görevinin öğretmenlerin görevi olmaması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların %20'si ise öğretmenlerin çocukları daha iyi tanımaları sebebiyle bu görevi onların icra etmesi gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılar bu fikirlerini şöyle ifade etmişlerdir:

K1 “Öğrencileri iyi tanıdıkları için öğretmenlerin nöbet tutmaları verimli olur.”

K5 “Hayır, öğretmenler nöbet tutmamalı, özel güvenlik olmalı bu görev için.”

K6 “Evet, öğretmenlerin görevi olmalıdır ancak öğretmenlerin yükü hafifletilmelidir.”

K9 “Hayır. Öğretmenlerin görevi olmamalı. MEB okul güvenliği adı altında bir birim oluşturmalı ve okullarda nöbet tutacak güvenlik personelleri eğitmeli.”

3.4. Okul Nöbeti Esnasında Yaşanan Sorunlara Ait Bulgular

Okul nöbet günlerinde yaşanan sorunlara dair katılımcı cevaplarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 5. Okul Nöbeti Esnasında Yaşanan Sorunlar

Tema	f	%
Derslerde Verimin ve Enerjinin Azalması	9	90
Disiplin Kurallarına Uymama	9	90
Öğretmenlerin Derse Geç Girmeleri	8	80
Öğrencilerin Derse Geç Girmeleri	7	70
Nöbetçi Yöneticilerin Farklı Uygulamaları	5	50
Okulda Bulunmayan Öğretmenin Dersinin Doldurulması	5	50

Tablo 5'e bakıldığında, okul nöbet günlerinde yaşanan sorunları katılımcı cevaplarına göre öğrencilerle, öğretmenlerle ve yöneticilerle olmak üzere gruplandırmak mümkündür. Katılımcıların %90'ı nöbet tuttukları gün olan derslerinde enerjilerinin düştüğünü, yoruldukları için performanslarının da azaldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin disiplin kurallarına aykırı davranışları katılımcıların %90'ı tarafından nöbet esnasındaki sorunlara sebep olarak görülmektedir. Katılımcıların %80'ine göre öğretmenlerin derslere geç girmeleri onların derse girmesini bekleyen nöbetçi öğretmenlerin de derslerine gecikmesine sebep olmaktadır. Katılımcıların %50'si nöbetçi yöneticilerin birbirleriyle tutarlı olmayan nöbet talepleri, adaletsizliğe sebep olmakta ve sorun olarak görülmektedir. Nöbetçi oldukları günde herhangi bir sebeple o gün okulda bulunamayan öğretmenlerin derslerinin boş geçmesini önlemek amacıyla kendilerine boş ders doldurma görevi verilmesi de katılımcıların %50'si için sorun teşkil etmektedir. Katılımcıların nöbetleri esnasında yaşanan sorunlara dair ifadeleri şöyledir:

K1 “Nöbetçi öğretmenler gelmeyen öğretmenin dersini doldururken sadece yoklama alıp çıkabiliyor. O zaman o sınıfta kontrolsüz kalan öğrenciler diğer sınıfların ders düzenini olumsuz etkiliyor.”

K2 “Nöbet günlerimde o kadar yoruluyorum ki bazen algılamada sorun yaşıyorum, derslerime geç kalabiliyorum.”

K4 “Nöbetçi idareciler katlarda dolaşmadığında nöbetçi öğretmene iş yükü artıyor. Öğrenciler derslere zamanında girmiyor çünkü bazen öğretmenler de zamanında gelmeyebiliyor. Öğrenciler disiplin kurallarına aykırı davranıyor. Kavga ediyorlar ya da tuvalette sigara içmeye çalışıyorlar. Nöbetçi olduğum gün derslerimdeki performansım düşüyor çünkü enerjim kalmıyor.”

K10 “Gelmeyen öğretmenlerin derslerini nöbetçi öğretmenler değil idareciler doldurmalı. O dersler için dağıtımlar adil yapılmalı. Hep aynı öğretmenler ders doldurmamalı. Nöbet yerleri adil olarak paylaşılmalı. Kolay nöbet tutulan yerlere hep aynı kişiler nöbetçi olarak yazılmamalı.”

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcılara göre nöbet görevi, öğrencilerin güvenliği açısından önem arz etmektedir. Nöbet görevini, güvenlik olarak anlamlandıran katılımcılar aynı zamanda yorgunluk, stres, iş yükü ve gelmeyen öğretmenlerin yerine ders doldurma olarak görmektedirler. Günay ve Özbilen (2014) ilköğretim öğretmenlerinin okul nöbeti hakkındaki görüşlerini almak amacıyla 10 öğretmenden oluşan bir çalışma grubuyla yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Öğretmenlerin, nöbet görevini öğrencilerin kontrolünü ve okul güvenliğini sağlamak biçiminde tanımladıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların tamamı, okullarda nöbetçilik uygulamasının olması gerekliliğine inanmaktadır. Bayındır (2015) sınıf öğretmenlerinin okulda nöbet tutarken hangi davranışlara öncelik verdiklerini belirlemek amacıyla 190 sınıf öğretmenin katılımıyla yaptığı çalışmada benzer bulgulara ulaşmıştır. Bayındır'ın araştırmasındaki katılımcıların %55.8'i okul nöbetinin gerekli olduğu düşünmektedir. Ancak, katılımcıların %80'i bu görevi öğretmenlerin yapmamasını arzu etmektedir. Bunun yerine, eğitilmiş görevli personellerin nöbet tutmasının hem öğretmenin eğitim öğretime dair performansında artışa sebep olacağını hem de daha güvenli olacağını belirtmişlerdir. Gülbaz'ın (2016) ilkokullardaki yönetici ve öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin 25 yönetici ve 25 öğretmenle yaptıkları ve nöbetçi öğretmen uygulamasının güvenliği sağlama konusunda yeterli olmadığını ortaya koyduğu çalışması da ulaşılan bulguları destekler niteliktedir.

Katılımcılar nöbet günlerinde karşılaştıkları sorunları idarecilerle, öğretmenlerle ve öğrencilerle olmak üzere sınıflandırabilmektedirler. İdarecilerin farklı tutumlarının nöbetlerde soruna sebep olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara göre, bazı idareciler nöbet günlerinde koridorlarda dolaşırken bazıları bunu yapmamaktadır. Nöbetçi idarecilerin katlarda dolaşması öğretmenlerin yükünü hafifletmektedir. İdarecilerin ders doldurma dağılımlarını adil yapmamaları durumunda da sorunlar çıkmaktadır. Ayyıldız ve Akın (2016) okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasının rolüne dair 30 öğretmenin görüşlerini alarak yaptıkları çalışma sonucunda okul yönetiminin nöbetlerde sorumluluğu paylaşmaları gerektiğini, nöbet görevinin öğretmenler tarafından değil farklı kişilerce yapılması ve nöbet görevini icra edecek kişilere eğitim verilmesi gerektiğini, okullarda nöbetçi sayılarının artırılması gerektiğini içeren katılımcı görüşlerini paylaşmışlardır. Yaptıkları çalışmada elde ettikleri bulgular bu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öğretmenlerle ilgili olarak katılımcılar tarafından en sık vurgulanan sorun derse geç girmeleri olmuştur. Zaman çizelgesini aksatan öğretmen, öğrencilerin de derse geç girmelerine ve dolayısıyla nöbetçi öğretmenlerin de derslerine geç gitmelerine sebep olmaktadır. Nöbet günlerinde derse girdiklerinde enerjilerinin düşük olduğunu ve bunun da derste verimi düşürdüğünü belirten katılımcılar bulunmaktadır. Bulguları destekler nitelikte olan Gündoğdu vd.'nin (2015) okul nöbetlerinde yaşanan problemler ve bu problemlere dair çözüm önerilerini araştırmak için 20 okulda 236 öğretmenin katılımıyla yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin nöbet günlerini güvenlik sağlama, fiziksel yorgunluk ve koşturmaya, sorun yaşama ihtimali yüksek günler, öğretmenlerin görevi olmayan bir uygulama olarak gördüğü ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin okul kurallarına aykırı davranması da nöbet görevini zorlaştıran sebepler arasında gösterilmektedir.

Katılımcılar, nöbet görevinin öğretmenlerin görevi olmaması gerektiğini ancak mevcut şartlarda onların yerine getirdiği bu görev için verilen ücretin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Nöbet görev ücretinin artırılması ve nöbetlerin isteğe bağlı hale getirilmesi katılımcıların önerileri arasındadır. Katılımcılara göre, ücreti fazla olan göreve talep artacak ve istekle nöbet tutan öğretmenler nöbet görevini iş yükü olarak görmeyeceklerdir.

Okuldaki öğrenci sayısına göre nöbetçi öğretmen sayısının artırılması sunulan öneriler arasındadır. Böylece öğretmenlerin daha az yorulması sağlanabilir. Ayrıca, katılımcılara göre nöbet günlerinde okuldaki tüm öğretmenlerin ders saatleri eşit olmalı ve gelmeyen öğretmenlerin dersleri eşit olarak nöbetçi öğretmenlere dağıtılmalıdır. Buna ek olarak, gelmeyen öğretmenin dersinin nöbetçi idareci tarafından doldurulması da öneriler arasındadır.

Katılımcılara göre, özel güvenlik ve pedagoji eğitimi almış kişilere okullarda nöbet görevi uygulaması yapılmalıdır. Böylece öğretmen yalnızca eğitim öğretime odaklanabilir. Ayrıca 20-25 yılını doldurmuş ve nöbet görevinden muaf olmak isteyen her öğretmenin bu hakkını kullanması sağlanmalı ve bu durum idarecilerin inisiyatifine bağlanmamalıdır.

Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde sonuçlar göz önünde bulundurularak şu öneriler sunulabilir:

Nöbet görevi öğretmenler için isteğe bağlı halde getirilebilir.

Nöbet görev ücretleri, öğretmenleri bu göreve teşvik edecek biçimde arttırılabilir.

Nöbetçi idarecilerin, nöbet görevleri sırasında adil iş paylaşımına ve iş birliğine daha açık olması sağlanabilir.

Nöbet görevi için özel eğitilmiş görevliler okullarda çalışabilir.

Nöbet görev yerlerinin adil biçimde dağılımı sağlanabilir.

Öğretmenlerin nöbetçi oldukları günlerdeki ders yoğunlukları eşit biçimde dağıtılabilir.

KAYNAKÇA

1. Ayyıldız, A. ve Akın, U. (2016). Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11(3)ss. 345-370.<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>
2. Bayındır, N. (2015). Sınıf öğretmenlerinin okuldaki nöbet görevlerindeki öncelikli davranışları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 4(4), 199-205. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/21.bayindir.pdf>
3. Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.
4. Çepni, S. (2012). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Celepler Matbaacılık
5. Günay, G. ve Özbilen, F. M. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), ss. 64-78. <https://dergipark.org.tr/pub/mersinefd/issue/17395/181840>

6. Gündoğdu, K., A. Saracaloğlu, A.S., Altın, M. ve Üstündağ, N. (2015). Okul nöbetlerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi: problemler ve öneriler. *İlköğretim Online*. 14(1), 276-294. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.66228>
7. Gülbaz, L. (2016). *İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/33636/Levent_G
8. Karakütük, K., Özdoğan Özbal, E., ve Sağlam, A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(3)1214-1232. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.343161>
9. Kırıl, B. ve Karaman Kepenekçi, Y. (2018). Nöbetçi öğretmenlik uygulamasının çocuğun güvenliğini sağlamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19 (1) 694-713. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59094/850536>
10. MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, Temmuz 26). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&Mevzuat5>
11. MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013, Eylül 7). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&Mevzuat5>
12. Memduhoğlu Hasan, B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 69-83. <https://app.trdizin.gov.tr/>
13. Patton, M.Q. (2018). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (Çev. M. Bütün ve S.B. Demir). M.Bütün & S.B.Demir (Eds.). 3-33 (2002).
14. Patton, M.Q. (2018). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (Çev. M.Sümer & T.Kargın). M.Bütün & S.B.Demir (Eds.). 143-203 (2002).
15. Resmî Gazete (2015). Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin 3. Dönem Toplu Sözleşmesi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/08/20150823-8.pdf>
16. Şata, M., (2020). Nitel araştırma yaklaşımları. E.Oğuz (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (s. 99-117). Eğiten Kitap Yayıncılık.
17. Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.